
INITIATIEFADVIES

Impact van de Covid-19-crisis op de situaties van armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Advies behandeld door

Commissie Diversiteit – Gelijkheid van Kansen - Armoede

Advies behandeld op

9 juli, 10 en 23 september, 1 oktober, 30 november en 11 december 2020

Advies aangenomen door de Plenaire vergadering op

21 januari 2021

Vooraf

Brupartners verduidelijkt dat het mannelijk geslacht in dit initiatiefadvies op gemeenslachtige wijze wordt aangewend.

Tijdens haar werkzaamheden betreffende het advies over het Tweejaarlijks verslag 2018-2019 over Armoede, Bestaansonzekerheid en Sociale uitsluiting heeft de commissie Diversiteit, Gelijkheid van kansen en Armoede van Brupartners de vinger gelegd op de toename van de situaties van armoede en bestaansonzekerheid ingevolge de Covid-19-crisis.

Brupartners wenst daarom met dit initiatiefadvies bepaalde opvallende vaststellingen, die met de gezondheids crisis verband houden, in de verf te zetten en een reeks aanbevelingen te formuleren wat betreft de Brusselse situaties van armoede en bestaansonzekerheid tijdens en na de Covid-19-crisis.

Om haar werkzaamheden aan te vullen, heeft de commissie Diversiteit, Gelijkheid van kansen en Armoede organisaties gehoord die reeds verslagen of studies over het onderwerp hadden verricht.

Op 9 juli 2020 heeft de commissie Diversiteit, Gelijkheid van kansen en Armoede haar werkzaamheden aangevat met een onderhoud met mevrouw Goffinet (Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen) over de genderdimensie van de Covid-19-crisis, evenals met mevrouwen Stroobants en Joseph (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting) over de verschillende activiteiten en taken van het steunpunt in verband met de Covid-19-crisis.

Op 10 september 2020 heeft de commissie Diversiteit, Gelijkheid van kansen en Armoede de presentatie « Brussel tegenover de Covid-19-crisis » van Els Keytsman, Directeur van UNIA, bijgewoond, evenals een presentatie betreffende de impact van de Covid-19-crisis op de Brusselse arbeidsmarkt door view.brussels (mevrouw Guisset en de heer Avanzo).

Op 23 september 2020 heeft Quentin Martens (Koning Boudewijnstichting) de Barometer Digitale Inclusie van de stichting voorgesteld. Op 1 oktober 2020 heeft Laurence Noël (Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad) de Covid-19-impact voor de armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels gewest uiteengezet (crisissen, uitdagingen en gevaren).

Op 3 december 2020 tenslotte, werden de leden van Brupartners in het Brussels parlement gehoord in het kader van een bijzondere Covid-19-commissie.

Context

De Covid-19-crisis heeft de economische en sociale problemen van de huishoudens, die zich reeds voor de crisis in een bijzonder moeilijk sociaaleconomische situatie bevonden, verergerd. Immers, een perscommuniqué¹ van 16 oktober 2020 van de Koning Boudewijnstichting wijst uit dat het doelpubliek van 80% van de terreinorganisaties, die armoede bestrijden, groter is geworden, met een aanzienlijke toename van de signaleringen van de doelgroepen, zoals de jongeren, de eenoudergezinnen en de migranten.

Het nieuwe SARS-COV-2-virus, dat de Covid-19-ziekte veroorzaakt, is eind 2019 in China opgedoken. Het virus had slechts enkele maanden nodig om zich bijna in alle landen van de wereld te verspreiden en een pandemie van een nagenoeg ongekende omvang te veroorzaken. In België werd in februari

¹ <https://www.kbs-frb.be/nl/Newsroom/Press-releases/2020/20201016NDPovertyDay>

2020 de eerste patiënt positief getest. De epidemie heeft aanzienlijke verstoringen veroorzaakt op het niveau van het Gewest en op nationaal vlak, eerst op gezondheidsvlak en vervolgens omwille van de lockdownmaatregelen in alle activiteitsectoren en openbare diensten en met cascade-effecten voor de huishoudens en de ondernemingen.

Deze situatie heeft vanzelfsprekend gevolgen gehad voor de arbeidsmarkt die de laatste maanden een transformatie heeft ondergaan. Aan de talrijke gevallen van tijdelijke werkloosheid en de toename van de structurele werkloosheid heeft zich een daling van het aantal aanwervingen toegevoegd. Deze negatieve elementen hebben de situatie van de reeds kwetsbare bevolkingsgroepen te Brussel nog verder verzwakt. Het systeem van sociale zekerheid en van sociale bijstand hebben evenwel hun nut als solidariteitsmechanismen aangetoond.

Zoals elders hebben de maatregelen inzake sociale distantiëring en de sluiting van handelszaken opgelegd door de Nationale Veiligheidsraad tot een sterke achteruitgang van de financiële situatie van de huishoudens geleid. Deze werden met name geconfronteerd met een aanzienlijke daling van hun inkomens en hebben zich moeten aanpassen aan strenge en voortdurend evoluerende voorwaarden wat betreft hun sociaal en gevoelsleven.

De verschillende elementen, die reeds kunnen worden gemeten, doen ervoor vrezen dat belangrijke herstructureringen van de Belgische en internationale economieën de voorwaarden zullen creëren voor een economische en sociale crisis die de systemen van sociale cohesie en de grondrechten van de personen onder druk zullen zetten, na de gezondheidssystemen aanzienlijk te hebben ondergefinancierd. De grote verbondenheid van de Belgische en Brusselse economie zijn bovendien een van de oorzaken geweest voor de ernst van de eerste golf.

Het geheel van de effecten van deze pandemie leiden tot grote moeilijkheden wat betreft de verwezenlijking van de doelstellingen, die door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zijn bepaald, om zijn ontwikkeling (sectorale plannen, GPDO, enz.) en het welzijn van de inwoners te verzekeren, terwijl de pandemie, die we doormaken, de relevantie van deze doelstellingen grotendeels heeft bevestigd. De maatregelen, die de Brusselse regering zal nemen, zullen de situatie op een holistische wijze moeten benaderen indien men een toename van de ongelijkheden en de armoede wil voorkomen. Deze maatregelen zullen met de gevolgen van elke golf van de pandemie rekening moeten houden.

Heel wat huishoudens ondervonden, ondervinden en zullen op gewelddadige wijze de impact van de Covid-19-gezondheids crisis ondervinden. Dit initiatiefadvies stelt de gevolgen van de Covid-19-crisis voor de situaties van armoede en bestaansonzekerheid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in het daglicht, teneinde aandachtspunten en aanbevelingen aan te reiken om de kwetsbare bevolkingsgroepen in deze situaties van bestaansonzekerheid te ondersteunen.

Advies

1. Vaststellingen

Brupartners wenst eerst en vooral te onderstrepen dat de impact van de crisis op een gedifferentieerde manier moet worden geanalyseerd, met name door van gender mainstreaming gebruik te maken. Aangezien vrouwen meer dan mannen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest aan armoede blootgesteld zijn, moeten de gekozen indicatoren de beleidsbeslissers toelaten om de antwoordelementen aan te wijzen die toelaten om een grotere genderongelijkheid en de discriminatie van doelgroepen te vermijden.

De analyse van de situatie moet volgens specifieke criteria gebeuren teneinde eveneens beter te kunnen vaststellen welke sectoren, functies en soorten van tewerkstelling het meest door deze crisis werden getroffen. **Brupartners** vraagt dat deze analyse op transversale wijze wordt gevoerd en toelaat om de moeilijkheden van deze groepen inzake de toegang tot hun rechten te beperken en hiermee zelfs komaf te maken. Hierbij zou men het mogelijk maken om de ongelijkheden tussen de verschillende lagen van de Brusselse bevolking te beperken. Zo worden werknemers van de onderaanneming vaak over het hoofd gezien omdat zij in de statistieken in andere categorieën zijn ondergebracht.

Brupartners stelt vast dat de drievoudige crisis – gezondheids, economisch en sociaal – ingevolge de Covid-19-pandemie effecten op korte, middellange en lange termijn heeft en zal veroorzaken. Deze effecten zullen zich nog aan de reeds bestaande en veelvoudige ongelijkheden toevoegen. **Brupartners** wenst er eveneens op te wijzen dat de crisissen veroorzaakt door de Covid-19-pandemie zich - ondanks de verrichte inspanningen om analyses en cijfers voor te leggen - slechts in een meer of minder nabije toekomst volledig zullen laten gevoelen.

De eerste gevolgen van de pandemie hebben zich vanzelfsprekend op het vlak van de gezondheid laten gevoelen, met een aanzienlijke oversterfte die voornamelijk de bejaarden heeft getroffen. Daarbij komt dat het aantal besmettingen overal in het land tot allerhande vertragingen van het zorgsysteem hebben geleid door het uitstel van niet-dringende procedures. De gezondheidscijfers tonen bovendien aan dat de crisis in het Brussels gewest een brutale impact heeft gehad.

Deze pandemie heeft al snel geleid tot een drastische inperking van de economische activiteit omwille van de lockdownmaatregelen waartoe de federale regering had beslist. Ondanks de transversale maatregelen en de voorzieningen opgezet door de federale en gewestregeringen, tonen de cijfers van de RVA aan dat de lockdownperiodes een aanzienlijk aantal personen zonder werk hebben gezet.

De cijfers van de – al dan niet tijdelijke – werkloosheid verbergen zeer uiteenlopende situaties en geven niet alle armoedesituaties weer. De lockdownmaatregelen om ons gezondheidssysteem te vrijwaren hebben namelijk al naargelang de profielen een uiteenlopende impact gehad. Deze uiteenlopende effecten hebben de reeds bestaande sociale ongelijkheden in het Brussels gewest kunnen versterken. Aan de vooravond van het ontwerp van de plannen om onze samenlevingen herop te starten, is het belangrijk dat deze crisis, die zonder enige twijfel op het bestaan van sociale ongelijkheden heeft gewezen, deze ongelijkheden niet verergert.

1.1 Een acute crisis te Brussel

De sterfte ingevolge het Covid-19-virus heeft de landen van Europa en de wereld op een verschillende manier getroffen. Deze crisis heeft echter ook in de regio's van een zelfde land verschillende effecten veroorzaakt. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd op gezondheidsvlak zeer zwaar door de epidemie getroffen. Deze situatie kan worden verklaard door drie kenmerken die het stadsgewest combineert :

- Brussel is een stad
 - Epidemieën zijn altijd krachtiger in de stad dan op andere plaatsen. Het leven in de stad gaat gepaard met een vermindering van de afstanden tussen personen en met een concentratie van de infrastructuur. Deze infrastructuur maakt het mogelijk om een groot aantal personen samen te brengen maar vergemakkelijkt de verspreiding van virussen.
- Brussel is een grote stad
 - Het karakter van Brussel, dat zich aan de top van de Belgische stedelijke hiërarchie bevindt, gaat gepaard met een connectiviteit en een vervoerschema dat de andere steden van het land niet kennen. Daarbij komt dat Brussel een internationale hoofdstad en de zetel van heel wat organisaties is en het bijgevolg perfect mogelijk lijkt dat de talrijke internationale verbindingen tot de verspreiding van het virus in het Gewest hebben bijgedragen.
- Bepaalde specifieke kernmerken van Brussel
 - De bestaande economische en sociale ongelijkheden in het Gewest zijn een belangrijk gegeven waarmee rekening moet worden gehouden. Volgens de WGO hebben tal van factoren een invloed op de gezondheid, zoals werkgelegenheid, het schoolmilieu, huisvesting, leefmilieu en sociale zekerheid. Gelet op haar invloed op de gezondheid, wordt ook de sociaaleconomische positie van een persoon als een structurele bepalende factor² beschouwd. Sociaaleconomische kenmerken, die specifiek zijn aan het Gewest, wijzen op het feit dat de leefomstandigheden reeds vóór de crisis maakten dat een aanzienlijk gedeelte van de Brusselse bevolking in een minder goede gezondheid verkeerde en een lagere levensverwachting had dan de economisch meer welstellende burgers. Ook al hebben talrijke klinische studies gewezen op risicofactoren om erge vormen van het Covid-19-virus op te lopen, toch werd de rol van de sociale bepalende factoren tot op heden zeer weinig onderzocht. Welnu, twee punten lijken beslissend, namelijk de huisvestings- en arbeidsomstandigheden van deze personen. De gegevens ingezameld door onderzoekers van de ULB³ tonen aan dat het de "arme kroon" van Brussel is (van Anderlecht tot Schaarbeek, via Sint-Gillis en Sint-Joost) die tijdens de eerste golf de meeste positieve gevallen liet optekenen, dit terwijl tal van arbeidsplaatsen, die het meest aan het virus waren blootgesteld en geen mogelijkheden tot telewerk boden (ziekenhuispersoneel, ziekenverzorger, kassiers, verkopers en leveranciers) tevens het meest kwetsbaar zijn. Er dient rekening gehouden met het feit dat de meest kwetsbare Brusselaars meer aan het virus worden

² Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad. Iedereen even gezond in Brussel ? Recente gegevens en cartografie over de sociale ongelijkheden inzake gezondheid. Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, Brussel, 2019, p. 22, URL geraadpleegd op 18 december 2020 : https://www.ccc-ggc.brussels/sites/default/files/documents/graphics/dossiers/dossier_2019-2_inegalites_sociales_sante.pdf.

³ Volgens de sociaal epidemiologe Judith Racapé en professor sociologie Andrea Rea (ULB), artikel van Anne-Sophie Leurquin, 27/8/2020, Le Soir, URL geraadpleegd op 18 december 2020 : <https://plus.lesoir.be/321447/article/2020-08-27/la-precarite-augmente-le-facteur-de-risque-face-au-covid-19>

blootgesteld. Een studie van Solidaris wijst op een stijging met 70% van de oversterfte bij de meest kwetsbare personen tijdens de eerste golf tussen maart en juni 2020⁴.

Brussel blijkt eveneens bijzonder getroffen te zijn door de tijdelijke werkloosheid. Terwijl de verschillende gewesten van het land tijdens de eerste lockdown in gelijke mate werden getroffen, slorpt de tijdelijke werkloosheid zich duidelijk trager op in Brussel. In termen van dagen van tijdelijke werkloosheid in verhouding tot het aantal gewoonlijk gepresteerd dagen bedroeg het volume van de tijdelijke werkloosheid nog 6,3% van het normaal gepresteerd werkvolume te Brussel terwijl het slechts 3,7% bedroeg op nationaal vlak⁵.

Deze tragere opslorping is te wijten aan de sectorale specialisatie van het Brussels gewest. De takken, die in Brussel het meest tot de tijdelijke werkloosheid bijdragen, zijn de horeca en de administratieve en ondersteunende diensten waarvan de economische activiteit sterk afhangt van de aanwezigheid van werknemers op de werkvloer. Aangezien er heel wat aan telewerk wordt gedaan in een nagenoeg uitsluitend op de diensten gerichte economie, ondergaan de sectoren van de horeca en de door het geheel van de kantoren uitbestede diensten (bewaking, collectieve keukens, schoonmaak) hiervan een aanzienlijke impact. Zo komen duizenden werknemers zonder werk te zitten.

De indicatoren inzake monetaire armoede geven aan dat een groot aantal bewoners van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest het met een laag inkomen moeten doen. Zo leeft een derde van de Brusselaars (33%) met een inkomen rond de armoededrempel⁶. Deze armoedesituatie komt tot uiting door het feit dat meer dan een vijfde (21%) van de bevolking in de actieve leeftijd (18-64 jaar) met een sociale uitkering of een vervangingsinkomen (met uitzondering van een pensioen) leeft.

Ook al lijkt het percentage van de Brusselaars rond de armoededrempel nogal stabiel, toch geven bepaalde indicatoren aan dat de situatie van de Brusselaars tijdens de tien laatste jaren is verslechterd. Het aantal personen, die in het Brussels gewest een leefloon ontvangen, is bijvoorbeeld op aanzienlijke wijze gestegen (+68%) om in 2018 36.681 personen te bereiken in verhouding tot 2008.

Deze situatie contrasteert aanzienlijk met de rest van het land. Zo vertegenwoordigt de Brusselse bevolking een tiende van de totale bevolking van België, maar de Brusselse begunstigden van het leefloon of het equivalent leefloon vertegenwoordigen 28% van het totaal aantal begunstigden in België. Men dient in dit verband evenwel op te merken dat het percentage van de ontvangers van deze steunmaatregelen (5,4% voor het hele Gewest) dan wel aanzienlijk hoger is dan de percentages in Antwerpen en Gent (respectievelijk 2,4% en 3% in 2017) maar gelijkaardig is aan het percentage voor Charleroi en lager ligt dan in Luik (respectievelijk 5,8% en 9,1%).

⁴ « Surmortalité liée à l'épidémie de Coronavirus », Didier WILLAERT, Jérôme VRANCKEN, Onderzoek & Ontwikkeling Direction Etudes UNMS, Solidaris, 2020, URL geraadpleegd op 18 december 2020 : <http://www.solidaris.be/BW/Presse/Communiqués/Pages/surmortalite-liee-a-lepidemie-de-coronavirus.aspx>

⁵ Berekening gebaseerd op de cijfers van de RVA en de RSZ : actualiteitsfiche CEPAG Bruxelles, "Quel est l'impact du chômage temporaire sur le revenu des travailleurs ? ", December 2020. ([Quel est l'impact du chômage temporaire sur le revenu des travailleurs ? | Le CEPAG](#))

⁶ STATBEL– Statistics Belgium, Quality Report Belgian SILC.

1.2 Verschillende werkassen

De eerste golf van de Covid-19-pandemie heeft behalve tot een aanzienlijke oversterfte⁷ ook tot een drastische vermindering van de inkomsten van de Brusselse huishoudens geleid. Tijdens de lockdown waren bijna 76.000 Brusselse loontrekkenden tijdelijk werkloos en 46.585 Brusselse zelfstandigen ontvingen het overbruggingsrecht. Hieraan moest een beperkte toegang tot de collectieve diensten worden toegevoegd, evenals een aanzienlijke beperking van de sociale interacties. De tweede gedeeltelijke lockdown, die tijdens de herfst van 2020 is ingegaan, veroorzaakt eveneens een verlaging van de inkomens van heel wat Brusselse zelfstandigen en loontrekkenden.

Deze inkomensverlaging heeft negatieve economische en sociale gevolgen die de Brusselaars ervaren en ook nog na deze periode zullen ervaren. Teneinde een oplossing aan te reiken voor de problemen die zich voor de overheden zullen stellen omwille van het gevaar voor een verergering van de armoedesituaties in het Brussels gewest, werden verschillende assen bepaald die de impact van deze crisis ondervinden :

- De as van de gelijkheid van vrouwen en mannen : de vrouwen zijn oververtegenwoordigd in de sectoren van de gezondheid, de zorg voor bejaarden, de huishulp, de grootdistributie, enz., en de impact van de gezondheids crisis heeft zich bijgevolg laten gevoelen wat betreft de gelijkheid tussen vrouwen en mannen. De crisis heeft tevens de ongelijke verdeling van niet-bezoldigd werk binnen de huishoudens vergroot.
- De as van de opleiding en de werkgelegenheid : alle personen, die een opleiding of onderwijs volgden, werden van de ene op de andere dag verplicht om de moderne technologische instrumenten te beheersen om hun opleidingsparcours verder te zetten. Deze situatie komt bovenop het feit dat het voor tal van personen, die tijdens de pandemie een opleiding volgden, gewoonweg onmogelijk is gebleken om deze opleiding tijdens de lockdown verder te zetten. Dit heeft hun mogelijke tewerkstelling of specialisatie op een welbepaald gebied vertraagd. Inzake werkgelegenheid raamde view.brussels aan het einde van de eerste golf dat het aantal niet-werkende werkzoekenden in 2020 met 10.000 tot 30.000 personen dreigde te verhogen. De impact van de tweede golf, die vandaag tot een tweede lockdown heeft geleid, werd evenwel nog niet in aanmerking genomen. De lockdown heeft de gewoonten van de werknemers bovendien radicaal gewijzigd, met name door het massale – gekozen of opgelegde – telewerk, en dan vooral wanneer dit op voltijdse basis is.
- Een bijzondere focus op de tewerkstelling : het verlies van nieuwe arbeidsplaatsen heeft tot gevolg gehad dat men aan personen een serene en duurzame intrede op de arbeidsmarkt heeft moeten ontzeggen. Voor heel wat jongeren na een opleiding, of die hun studies hebben voltooid, is het gevaar groot dat zij gedurende lange periodes zonder werk zullen zijn. Zonder gepaste antwoorden op deze bijzondere situatie, bovenop de bijzondere studieomstandigheden, zou het gebrek aan mogelijkheden op termijn de voorwaarden voor een “verloren” generatie kunnen creëren.
- De as van de gezondheid : de ongelijkheden inzake gezondheid in België zijn groot. Een van de indicatoren van deze ongelijkheden zijn de verschillen inzake levensverwachting tussen de sociale middens : in België leeft een sociaal begunstigd persoon 10,6 jaar langer dan een

⁷ Men schrijft aan de eerste golf 1475 overlijdens in Brussel toe, voornamelijk bejaarden.

benadeeld persoon voor de mannen en 7,8 jaar voor de vrouwen⁸, en dit voor de gezondheids crisis. De gezondheidsproblemen, met name inzake geestelijke gezondheid die voortvloeien uit de angst voor de huidige situatie, komen bovenop de kwestie van de toegang tot zorg en van de geografische verdeling ervan. De lockdownomstandigheden van de armste bevolkingslagen – met name van deze die in de wijken van de arme kroon woonachtig zijn – doen geloven dat deze bevolkingsgroepen als eerste door deze gezondheidsproblemen zullen worden getroffen, terwijl reeds bijna een op vijf Brusselaars voor de lockdown meende “niet in goede gezondheid te verkeren”. Behalve deze rechtstreekse impact van de epidemie zijn er tijdens de lockdown bepaalde problemen tot centrale thema’s geworden, zoals de kwestie van de toegang tot seksuele of reproductieve zorg en het vraagstuk van het intrafamiliaal geweld.

- De as van de geestelijke gezondheid : de talrijke omwentelingen van de lockdowns hebben grote gevolgen voor de volksgezondheid veroorzaakt. De algemene angst veroorzaakt door de pandemie, het isolement, de sluiting van de scholen tijdens de eerste lockdown die een aanzienlijke bijkomende werklust voor de ouders heeft meegebracht, enz. zijn stuk voor stuk factoren die een negatieve impact op het welzijn van de bevolking hebben gehad. Gelet op het inkomensverlies voor de enen, het voltijds telewerk met een bijkomende financiële last voor de huishoudens voor de anderen, heeft deze situatie eveneens een financiële onzekerheid veroorzaakt die tot cascade-effecten, en met name tot angst en een psychologisch onbehagen heeft geleid.
- De sociaal-ruimtelijke ongelijkheden : in de wijken van de arme kroon van Brussel hebben de afzonderingsmaatregelen na de lockdown het reeds bestaande fenomeen van sociaal-ruimtelijke segregatie alleen maar versterkt. Deze wijken onderscheiden zich immers door het gebrek aan ruimte en comfort in een groot deel van de woningen, door een hoge bevolkingsdichtheid en door een gebrek aan nabijgelegen groene en ontspanningsruimten. Deze bijzondere kenmerken van de meest kansarme wijken van de hoofdstad komen bovenop de soms moeilijke relaties tussen de inwoners en de lokale overheden, een situatie die synoniem is voor het aanwezig gevoel van opgave, relaties die vaak tot rust worden gebracht door terreinactoren die in de onmogelijkheid zijn geweest om hun werk te verrichten (de wijkverenigingen, enz.).
- De toegankelijkheid van de openbare diensten : de vraag van het behoud of de sluiting van diensten voor het publiek heeft zich namelijk al gauw gesteld tijdens de lockdowns. Voor heel wat diensten heeft het behoud van een dienstverlening aan de bevolking de besturen verplicht om hun overstap naar de digitale dienstverlening te versnellen. Dit heeft de burgers op hun beurt verplicht om hun formaliteiten via digitale weg of de telefoon te verrichten. Deze formaliteiten, gecombineerd met de sterk aanwezige digitale kloof, vormen een belangrijke factor die de sociale onderbescherming te Brussel kan verhogen. Het gevaar voor een sociale onderbescherming is immers groot bij een statuutwijziging..
De digitalisering van nagenoeg alle openbare en sociale diensten tijdens de lockdown (bankgegevens, ziekenfonds, werkloosheid, enz.) heeft een aanzienlijke impact gehad op de niet-opname van de sociale rechten. De digitale kloof en armoede hebben de toegang tot de

⁸ “Le travail c’est la santé ? (pas pour tout le monde) », Joël Girès, 14 december 2020, Observatorium van de ongelijkheden, URL geraadpleegd op 18 december 2020 : <https://inegalites.be/Le-travail-c-est-la-sante-pas-pour#nb3-1>.

sociale rechten zeer ingewikkeld en zelfs onmogelijk gemaakt⁹. Dit probleem van toegang heeft een reeds sterk aanwezig probleem in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest alleen maar versterkt, namelijk dat van het gebrek aan informatie en van de toegankelijkheid van diensten die de toegang tot bepaalde rechten bemoeilijken.

- Het verband tussen privé-/gezinsleven en beroepsleven : de lockdown heeft aangetoond hoezeer de ontregeling van de onderwijs- en kinderopvangstructuren personen heeft verhinderd om gezins- en beroepsleven met elkaar te verzoenen. De verslechtering van de situatie heeft zich zowel op het vlak van het beroepsleven van de ouders als wat betreft het schoolleven van de jongeren laten gevoelen, om nog niet te spreken van de effecten voor de geestelijke gezondheid en het privéleven van de betrokken personen.
- Een bijzondere aandacht voor bepaalde specifieke groepen die vaak het slachtoffer van discriminatie zijn, met name wat betreft hun inschakeling op de arbeidsmarkt : voor deze personen, die vaak reeds kwetsbaar zijn door een situatie met een groter armoedegevaar, zou de crisis een vermenigvuldigend effect kunnen hebben en situaties met lange nefaste gevolgen kunnen creëren. Hierbij dient gedacht aan de jongeren, de langdurig werklozen, de personen met een handicap of waarvan de gezondheidstoestand hen meer aan problemen blootstelt, aan de personen in een instelling, aan de eenoudergezinnen, evenals aan minder zichtbare bevolkingsgroepen, zoals de personen zonder papieren, de personen zonder vaste woonplaats en de kwetsbare werknemers en de studenten met een job. Deze groepen werden in het bijzonder blootgesteld aan moeilijkheden inzake toegang tot de rechten, zoals aangegeven in het verslag van UNIA dat op 12 november 2020 werd gepubliceerd, met als titel « een test voor de mensenrechten »¹⁰.

De Brusselse regering wenst aan de vele ongunstige situaties, die uit de crisis voortvloeien, te verhelpen en heeft de wens geuit om een heropstart- en herontwikkelingsplan op te stellen. Dit plan moet de ambitie koesteren om aan de noden van het Gewest op korte termijn te voldoen, evenals aan de sociale, economische en milieudoelstellingen van Brussel op lange termijn. Dit plan zal de noodvoorzieningen moeten aanvullen die tijdens de golven van de pandemie door de federale regering en de gefedereerde entiteiten werden ingevoerd om aan de noden van de burgers tegemoet te komen.

Dit advies formuleert meer concrete aanbevelingen voor de Regering met het oog op een inclusief en duurzaam herstel van het Gewest dat personen en werknemers te Brussel toelaat om aan een veerkrachtige economie te bouwen die tegen mogelijke schokken in de toekomst bestand is, welke deze schokken ook mogen zijn.

⁹ «57% van de internetgebruikers met een laag diplomaniveau hebben geen formulieren via elektronische weg naar de overheidsdiensten teruggestuurd, terwijl zij deze administratieve formaliteit moesten vervullen.» Koning Boudewijnstichting-VUB-UCL, Barometer van de Digitale Inclusie, «digitale inclusie», juni 2020, p.37.

¹⁰ <https://www.unia.be/fr/publications-et-statistiques/publications/covid-19-les-droits-humains-a-lepreuve-2020>

2. Pistes met aanbevelingen

Voor een geïntegreerde benadering van de strijd tegen armoede en discriminatie

Brupartners herinnert eraan dat de effectieve realisatie van de grondrechten de kern van elke beleidsmaatregel moet vormen. Het is meer bepaald in het kader van het Heropstart- en Herontwikkelingsplan voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest belangrijk dat men met name een visie van gender mainstreaming hanteert teneinde op volwaardige wijze op deze bezorgdheid in te gaan en om elk niet-beroep op de sociale rechten te vermijden.

Brupartners vindt het daarom noodzakelijk om een studie en becijferde analyses, waarin de gender- en armoedeperspectieven zijn opgenomen, te voeren over de impact van de Covid-19-crisis op de bevolking, met bijzondere aandacht voor de kwetsbare groepen, zoals deze van de personen met een leefloon, de eenoudergezinnen, de jongeren in wachttijd, de studenten met een job, de kwetsbare werknemers, de werknemers zonder werk, de deeltijdse werknemers, de werknemers die tijdelijk werkloos zijn, de werknemers met een laag inkomen en de personen met een inkomen onder de armoedegrens, de personen die leven in een instelling en de minder zichtbare groepen, zoals personen zonder papieren en personen zonder vaste woonplaats. Ook dient specifieke aandacht te worden besteed aan de doelgroepen die voorafgaandelijk als gediscrimineerd werden bepaald (de jongeren, de personen van buitenlandse oorsprong, de personen met een handicap, de laaggeschoolden, de personen ouder dan 45 jaar, enz.), evenals de personen waarvan de leeftijd en/of gezondheidstoestand hen aan verhoogde risico's wat betreft het Covid-19-virus blootstellen. Discriminaties vormen immers een probleem voor de maatschappij in haar geheel, en oplossingen mogen zich niet tot benaderingen beperken die tot een individualisering van de problemen overgaan.

Brupartners vindt het nodig om kanalen te creëren voor een dialoog tussen de overheid en de burgers teneinde het debat te openen buiten de mediasfeer. In dit verband dient herinnerd aan het bestaan van een Covid-19-tasforce in Vlaanderen die bestaat uit de organisaties van de burgermaatschappij, de sociale partners en de Vlaamse regering. Deze taskforce komt regelmatig¹¹ samen en brengt verslagen en aanbevelingen uit om de Regering beter te oriënteren¹².

Brupartners benadrukt dat de getroffen noodmaatregelen toegankelijk, begrijpelijk, en qua gevolgen voorzienbaar moeten zijn. Ook moeten deze gekend zijn door de bevolking en de diensten die er mee belast zijn om deze te laten naleven. Deze maatregelen moeten het voorwerp van een gerichte en geventileerde communicatie uitmaken, in samenwerking met de doelgroepen waartoe men zich wenst te richten. Hierbij dient elke stigmatisatie te worden vermeden. **Brupartners** wijst tevens op de noodzaak om de maatregelen, de beslissingen en elke nuttige informatie in een toegankelijk formaat kenbaar te maken (duidelijke, makkelijk te lezen en te begrijpen taal, in gebarentaal, enz.) teneinde elke situatie van niet-opname van de sociale rechten te vermijden.

Teneinde tot een geïntegreerde benadering van de strijd tegen armoede en discriminatie te komen, moeten volgens **Brupartners** de beginselen inzake gender mainstreaming en de gelijke-kansentest op alle sociaaleconomische beleidsbeslissingen worden toegepast.

¹¹ elke dag tot juni 2020, sinds juni elke week

¹² <https://departementwvg.be/taskforce>

Brupartners vraagt eveneens om de toepassing van de verplichting tot verwezenlijking van redelijke aanpassingen voor personen met een handicap, wat bepaalde uitzonderingen op de algemene maatregelen vereist.

De inkomens waarborgen en de ongelijkheden voorkomen.

Teneinde de diensten aan de collectiviteit te ondersteunen en de bestaande arbeidsplaatsen te stabiliseren, wijst **Brupartners** op de noodzaak om de ondernemingen van de social-profitsector te steunen. Immers, een immunisatie van de subsidies in de sector laat toe om de arbeidsplaatsen te vrijwaren en geen beroep op tijdelijke werkloosheid te doen.

Daarbij komt dat er in 2021 geen compensatoire maatregelen zijn voorzien voor de ondernemingen die open blijven (thuiszorg, gezondheidszorg, handicap, enz.) en die met een verlies aan ontvangsten (bijvoorbeeld door de bijdragen van de gebruikers) of met een stijging van de kosten (aankoop van sanitair materiaal) worden geconfronteerd.

De sector heeft vandaag geen enkele zekerheid over de verlenging van de immunisatie en de compensatoire maatregelen. **Brupartners** vraagt in dit verband een waarborg voor de 2 eerste trimesters van het jaar 2021.

Tenslotte, wat betreft de ondernemingen van deze sector die hun activiteiten niet mogen uitoefenen (sociocultureel, inschakelingsonderneming, enz.) en die maar weinig of helemaal niet op economische premies aanspraak kunnen maken, vraagt **Brupartners** een uitbreiding van de economische premies tot deze sectoren teneinde de werkgelegenheid te bestendigen en de overleving van deze activiteiten te verzekeren.

Brupartners vraagt dat een denkproces zou worden gewijd aan de noodmaatregelen die bepaalde inkomstencategorieën hebben kunnen bevoordelen zonder de situatie van de meest kwetsbare werknemers te verbeteren. Het is onaanvaardbaar dat maatregelen, die door de Regering worden genomen, ook in noodsituaties, de ongelijkheden vergroten door zich uitsluitend op de meest begunstigde profielen te richten.

Men doelt hier bijvoorbeeld op de discriminatie ingevolge de mogelijkheid om de betaling van de maandelijkse hypothecaire aflossingen op te schorten, in tegenstelling tot de huur, en de opschorting van de maandelijkse terugbetalingen van leningen op afbetaling en niet van andere vormen van leningen of afbetalingsplannen voor de aanzuivering van achterstallen.

In deze geest is **Brupartners** van mening dat het gelet op het aandeel van de huurders in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een goede zaak zou zijn dat er verschillende acties ten gunste van de huurmarkt worden ondernomen, zoals de toename van het aantal sociale woningen, een omkadering van de woningprijzen en de toepassing van instrumenten voor een huurprijzenbeleid met oog voor het gendervraagstuk en discriminatie.

Brupartners beveelt tevens de invoering van huisvestingstoelagen aan voor het geval er geen sociale woningen beschikbaar zijn, evenals steun en een meer doorgedreven sensibilisering van de sociale verhuurkantoren die aan kwetsbare bevolkingsgroepen een kwaliteitsvolle begeleiding moeten kunnen bieden. Aangezien de huur een belangrijke plaats inneemt in het budget van de Brusselaars, is deze toelage essentieel om een verergering van de armoedesituaties tegen te gaan.

De huurtoelage vereist noodzakelijkerwijs de regulering van de huurprijzen, op straffe van een stijging van de huurprijzen voor het lager segment van woningen waarin men de meest kwetsbare

huishoudens terugvindt. Een huurtoelage zonder regulering van het bedrag van de huurprijzen en van hun evolutie zal paradoxaal genoeg leiden tot een nog grotere verzwakking van de meest kwetsbare huishoudens op de huurmarkt.

Brupartners pleit tenslotte voor een snelle en volledige evaluatie van de impact van de tijdelijke werkloosheid voor de inkomens van de huishoudens teneinde hiermee rekening te houden in het kader van toekomstige beleidsmaatregelen, en om een toename van de ongelijkheden te vermijden. Deze evaluatie moet meer bepaald wijzen op de situatie van de laagste inkomens die het meest door inkomstenverliezen omwille van de tijdelijke werkloosheid worden getroffen. Reeds voor de crisis konden deze huishoudens nagenoeg niet sparen. Dat betekent dat dit inkomstenverlies noodzakelijkerwijs op ongunstige en aanzienlijke wijze de capaciteit van de betrokken huishoudens heeft beïnvloed om verplichte uitgaven te doen en om zich levensnoodzakelijke goederen te verschaffen. Dit blijkt uit het verhoogde beroep op voedselhulp.

Daarbij komt dat hoe beperkter de gepresteerde werktijd was vóór de tijdelijke werkloosheid, hoe groter het loonverlies van de tijdelijke werklozen is in verhouding tot het loon vóór de crisis. Het aantal deeltijdse werknemers is groter onder de vrouwen en de jonge generaties, en deze categorieën hebben bijgevolg gemiddeld grotere verliezen geleden.

In tegenstelling tot de configuratie van de tijdelijke werkloosheid op het nationale vlak, waarin de mannen meer werden getroffen omwille van de predominantie van de tijdelijke werkloosheid in mannelijke beroepstakken (industrie, bouw, vervoer), werden de vrouwen in Brussel niet gespaard door de tijdelijke werkloosheid. Zij vertegenwoordigen immers 50% van alle tijdelijke werklozen op gewestelijke schaal¹³.

De globale tewerkstelling is aanzienlijk gedaald op nationale schaal (-35.984 werkende werknemers tussen 2019/4 en 2020/2, of -0,9%¹⁴), maar de jongeren ondergaan nagenoeg volledig deze teruggang : de -30 jarigen vertegenwoordigen 80% van de vermindering van het aantal werknemers tijdens het tweede trimester van 2020 in verhouding tot het laatste trimester van 2019.

De situatie is nog zorgwekkender te Brussel vermits de teruggang van de werkgelegenheid er heel wat groter is : -2,1% of nagenoeg het dubbele van het nationale gemiddelde.

De tragere opslorping van de tijdelijke werkloosheid in het Brussels gewest doet ervoor vrezen dat de relance van de werkgelegenheid er eveneens een stuk trager zal verlopen. De noodzaak tot reconversie voor brede sectoren van de bevolking die geen toegang hebben tot de gewoonlijke tewerkstellingsbekkens van de horeca, de hotels en de door ondernemingen uitbestede diensten zal er waarschijnlijk groter dan elders zijn.

Een inclusieve werkorganisatie

Brupartners onderstreept dat het geheel van de maatregelen die worden genomen om de werkgelegenheid te bevorderen van vier assen moeten uitgaan¹⁵ :

- Stimuleren van de economie en de werkgelegenheid
- Steunen van de ondernemingen, de bestaande arbeidsplaatsen en de inkomens
- Beschermen van de werknemers op hun werkplek

¹³ bron : RVA

¹⁴ bron : RSZ

¹⁵ Assen voor het relancebeleid bepaald door de Internationale Arbeidsorganisatie

- Aanwenden van de sociale dialoog om nieuwe oplossingen te vinden

Brupartners vraagt dat bijzondere aandacht zou worden besteed aan de transities van personen opdat dezen onafgebroken hun rechten zouden behouden en geen inkomensverlies zouden moeten ondergaan ingevolge een wijziging van hun statuut. Deze waarborg moet gepaard gaan met een erkenning van meer atypische statuten waardoor alle werknemers op de sociale zekerheid beroep kunnen doen.

De crisis heeft aangetoond hoezeer het essentieel is om aan de banden tussen gezins-/privé- en beroepsleven een gedegen structuur te geven. **Brupartners** vraagt om hiertoe het netwerk van crèches en van de opleidingspartners te versterken en op volledige wijze (de voor- en de nadelen) te informeren over de verschillende formules inzake loopbaanonderbreking, ouderschapsverlof (tijdskrediet en specifiek verlof), waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke verdeling van de verantwoordelijkheden onder de twee ouders en men zich door goede praktijken laat leiden.

Aangezien de crisis naargelang van de situaties een verschillende impact heeft veroorzaakt, vraagt **Brupartners** dat met deze impact rekening zou worden gehouden bij de evolutie van de personen die aan het werk zijn, met name door altijd een gelijkheids- en proportionaliteitsbeginsel te hanteren.

Zoals aangegeven in zijn advies van 19 november 2020¹⁶, toont **Brupartners** zich bezorgd over de mogelijke vervangingseffecten ingevolge een concurrentie tussen werkzoekenden die een Activa-premie genieten en dezen die een Phoenix-premie kunnen aanvragen. Deze laatste is namelijk voordeliger voor de werkgever. **Brupartners** nodigt de Regering in deze context uit om de steun, die zij verleent, zo gericht mogelijk te verstrekken en vraagt om de langetermijneffecten van deze verschillende steunmaatregelen voor de werkgelegenheid te onderzoeken. Deze zouden moeten worden geanalyseerd in het kader van een volgende Brusselse evaluatie. De steunmaatregelen moeten op structurele en niet op punctuele wijze worden uitgewerkt, met name wat betreft de duur van de arbeidscontracten.

Teneinde de situatie van bepaalde werkzoekenden niet te verergeren, vraagt **Brupartners** eveneens dat de steun uitgewerkt in het kader van het relanceplan met maatregelen gepaard zou gaan die toelaten om de ongelijkheden tussen de categorieën van niet-werkende werkzoekenden niet groter te maken.

Tenslotte, om een gezond economisch weefsel te vrijwaren, vraagt **Brupartners** om bij de uitwerking van de heropstart rekening te houden met het feit dat de lasten op billijke wijze moeten worden verdeeld. Dit is met name het geval voor de handelshuurprijzen en voor de andere vaste lasten van de ondernemingen. Het uitstel van de sociale bijdragen mag geen tijdbom vormen die de balans van de Brusselse ondernemingen in gevaar brengt en hen tot wanbetalers maakt. Hiertoe is het belangrijk dat het Gewest een stabiel kader en een permanente ondersteuning voorziet om de onzekerheden te beperken en het vertrouwen van de actoren te vrijwaren. Het zou eveneens goed zijn om gedurende een beperkte periode de storting van de toelagen te vergemakkelijken die op recurrente wijze moeten worden aangevraagd. Zo kan men statuutwijzigingen van personen en organisaties, waarop deze toelagen betrekking hebben, vermijden.

Brupartners treedt het standpunt bij dat men aan het zorgpersoneel de gepaste bescherming en steun moet bieden, met inbegrip van een versterking van het aanbod van sociale en familiale diensten die

¹⁶ [A-2020-045-BRUPARTNERS](#)

hen en hun gezin beschermen. Ook dient geïnvesteerd in de opleiding van verpleegsters en de steun die hen wordt verleend.

Brupartners vraagt dat de toekomstige opleidingsplannen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest rekening houden met de digitale inclusie en de impact van de crisis van de Covid-19-pandemie op de nieuwe noden van personen. De omwentelingen van de lockdown hebben eveneens aangetoond dat de toegang tot deze opleidingen verzekerd moet zijn.

Brupartners vraagt tenslotte dat de impact van het telewerk op het Brussels sociaaleconomisch weefsel grondig wordt onderzocht, met name de gevolgen ervan voor de kleine handelszaken, de jobs in onderaanneming (schoonmaak, bewaking, catering, enz.) en zijn impact op de beslissing om in Brussel een activiteitsruimte te behouden.

Toegankelijke overheidsdiensten

Brupartners herinnert eraan dat de toegankelijkheid van de overheidsdiensten voor alle burgers de essentiële voorwaarde is voor de effectieve uitoefening van de individuele rechten. Er moet bijgevolg een denkproces worden gevoerd om de overheidsdiensten in de mogelijkheid te stellen om crisissituaties te beheren en terzelfder tijd de toegang voor alle bevolkingsgroepen te waarborgen. De digitale kloof mag geen hindernis voor deze waarborg vormen.

Om de uitoefening van de rechten te vergemakkelijken en de niet-opname van de rechten te vermijden, vraagt **Brupartners** dat een studie over de invoering van de automatisering van de rechten wordt uitgevoerd. Er moeten investeringen worden verricht om elk persoon, die voor een grondrecht of een sociale prestatie in aanmerking komt, toe te laten om hiervan daadwerkelijk gebruik te maken. Deze investeringen moeten gepaard gaan met de ontwikkeling van de samenwerking tussen de verschillende steun verlenende instanties met het oog op een harmonisering van de toekenningsvoorwaarden en om een uitwisseling van gegevens mogelijk te maken.

Brupartners vraagt dat de situatie en de noden van de kinderopvangplaatsen worden onderzocht en dat een kwantitatieve analyse van deze verschillende structuren wordt uitgevoerd. Ook moet de financiële betaalbaarheid van de crèches en de opvangplaatsen worden bevorderd teneinde alle huishoudens toe te laten om erop beroep te doen.

Brupartners herinnert eveneens aan de moeilijke toegankelijkheid of de onmogelijkheid voor bepaalde huishoudens om tot de online-platformen toegang te krijgen. Hij beveelt daarom de studie van mechanismen aan die de huishoudens, die de impact van de digitale kloof ondergaan, toelaten om op elk ogenblik tot deze diensten toegang te hebben.

Brupartners verwelkomt evenwel de beslissing om de scholen tijdens de tweede lockdown open te houden.

Een duurzaam beleid voor betaalbare huisvesting

In een hoofdstad, waarin bijna 60% van de bewoners een woning huren, moet het huisvestingsbeleid de burgers in de mogelijkheid stellen om een degelijke woning aan betaalbare prijzen te vinden. **Brupartners** pleit daarom voor de bevordering van de steunmechanismen om een woning te verwerven teneinde de meest bescheiden huishoudens te helpen om eigenaar te worden, met name door het aanbieden van een duurzaam kader voor de community land trusts en andere gelijkaardige organisaties die de verwerving van een woning voor de meest bescheiden huishoudens mogelijk maken. Deze normen moeten passen in het kader van een breed denkproces voor de integratie van

toegankelijke open (groene) ruimten in de meest dichtbebouwde delen van het Gewest. **Brupartners** vraagt eveneens om de instelling van een huurtoelage te begeleiden door de plafonnering van de betrokken huurprijzen¹⁷ en om de commercialisering van kwaliteitsvolle woningen tegen bescheiden prijzen – vooral met 3 en meer slaapkamers – te versnellen.

Aangezien de crisis helaas zou kunnen duren, meent **Brupartners** dat er naar oplossingen moet worden gezocht voor de huurders die moeilijkheden ondervinden om hun huur te betalen, teneinde een ongelukkige spiraal van uithuiszettingen en overmatige schuldenlasten te vermijden. **Brupartners** onthaalt op positieve wijze de beslissing om het moratorium op de uithuiszettingen te verlengen en vraagt dat het tijdens de hele duur van de crisis in voege blijft. Hiertoe moet men tussenkomen op het vlak van het onderscheid tussen « alleenstaanden » en « samenwonenden » en rekening houden met de transitie momenten die talrijk kunnen zijn en personen kwetsbaarder kunnen maken. De federale reglementering zou moeten worden herzien opdat samenwonenden zonder persoon ten laste dezelfde toelage en dezelfde rechten als alleenstaanden zouden verwerven.

Brupartners vraagt aan de Regering dat het huidig moratorium op de uithuiszettingen met dezelfde maatregelen gepaard gaat als deze die tijdens de eerste lockdown werden genomen : premie aan de huurders getroffen door inkomensverlies (dat recurrent en niet punctueel zou moeten zijn) en opschorting van de opzegtermijnen.

Brupartners herhaalt de maatregelen die hij aanbeveelt in zijn recent advies met actiepijles voor de opstelling en de uitvoering van een plan « Eenoudergezinnen »¹⁸. Hij vraagt om de duurzame inrichting van de publieke ruimte met uitrustingen en animatievoorzieningen te steunen en te stimuleren in wijken met veel kinderen (groene ruimten, speelpleinen en gelijkaardige recreatieve voorzieningen, agora-spaces...), evenals de opname van mechanismen voor de raadpleging van de begunstigden bij de inrichtingsplannen en –projecten.

Mobiliteitsbeleid

Brupartners vraagt om de verschillende lagen van de bevolking te integreren met het oog op een duurzaam en doeltreffend mobiliteitsbeleid, overeenkomstig de aanbevelingen met betrekking tot het ontwerp van gewestelijk mobiliteitsplan “Good Move”¹⁹. Het is eveneens aanbevolen om een denkproces te voeren over de levensstijden, en met name over het concept van « tijdkantoor », met het oog op een synchronisatie van de verschillende activiteiten voor een beperking van de verplaatsingsnoden, een verbetering van de tijds kwaliteit en het tijdsgebruik (bijv. : tijdspreiding).

Digitaal en innovatiebeleid

De digitale evolutie moet toelaten om de gelijke administratieve behandeling van de burgers te verzekeren. Hierbij moeten drie grote beginselen worden gevolgd : eenvoud, toegankelijkheid, leesbaarheid en transparantie. Om de verwezenlijking van deze beginselen mogelijk te maken, vraagt **Brupartners** dat er heel bijzondere aandacht aan de digitale inclusie wordt besteed. Naar het voorbeeld van het beleid dat in het Verenigd Koninkrijk wordt gevoerd, moet een bepaald percentage van de schaalbesparingen dankzij de digitalisering opnieuw in de opleiding en ondersteuning van diegenen, die het meest door deze digitale kloof worden getroffen, worden geïnvesteerd. Ook moeten

¹⁷ [A-2018-008-ESR](#)

¹⁸ [A-2020-047-BRUPARTNERS](#)

¹⁹ [A-2019-069-ESR](#)

de wijzigingen in het kader van de toepassing van de ordonnantie « Once Only » een betere transitie van de burgers van het ene naar het andere statuut mogelijk maken, zonder dat deze laatsten zich in een situatie komen te bevinden waarin zij onmogelijk hun rechten kunnen opeisen. **Brupartners** herinnert bijgevolg in deze zin aan zijn advies over het voorontwerp van ordonnantie « Once Only »²⁰.

Brupartners vraagt eveneens de ontwikkeling van een inclusieve « webcultuur » bij de besturen en in het kader van hun werking. Zo kan erover worden gewaakt dat de digitale evolutie bepaalde bevolkingslagen niet van de overheidsbesturen verwijderen. Om dit mogelijk te maken, moet het geheel van de opleidingen, die aan het Brussels publiek worden aangeboden, worden herzien door hierin een digitaal luik op te nemen om deze opleidingen niet enkel bestendig te maken maar ook om aan de deelnemers de middelen te verschaffen om op actieve wijze aan de digitale wereld, zoals deze vorm krijgt, te participeren.

Gezondheidsbeleid

Brupartners herinnert aan de centrale rol van de sociale diensten en het zorgsysteem²¹ in onze samenleving. Deze diensten zijn essentieel voor het welzijn van de bevolking en moeten worden ondersteund door een herfinanciering en een bestending van de structurele toelagen.

Gelet op de gezondheidssituatie in bepaalde Brusselse wijken, vraagt **Brupartners** om in de bevordering van de gezondheid en de voorkoming van ziekten te investeren, met name door de verbetering van de gezondheidsinfrastructuur in de meest kansarme wijken. Het Brusselse zorgaanbod moet eveneens volkomen bij machte zijn om patiënten in het kader van de bestaande voorzieningen te oriënteren en om hen desgevallend te helpen om aan de gestelde administratieve voorwaarden te voldoen, met het oog op de voorkoming van gezondheidsproblemen. Zo'n beleid kan niet uitsluitend aan de professionelen van de gezondheidszorg worden overgelaten die reeds met tal van taken worden overladen. Er dient gedacht aan een kader dat toelaat om de patiënten en de professionelen beter te oriënteren.

De crisis heeft het belang van de geestelijke gezondheid aangetoond. **Brupartners** vraagt dan ook dat de toegankelijkheid tot structuren van geestelijke gezondheidszorg zou worden verbeterd, met name wat betreft de terugbetaling van de zorg.

Met het oog op een gecoördineerde benadering van de middelen die te Brussel beschikbaar zijn, steunt **Brupartners** de organisatie van een duurzaam overleg tussen de gefedereerde entiteiten die in Brussel voor gezondheid bevoegd zijn. Doel is om steeds meer transversale benaderingen uit te bouwen wat betreft de steun en de zorg te Brussel, evenals om een instrument van globaal beheer uit te werken waarbij de sociale partners betrokken zijn en waarin de gewestelijke en monogemeenschapsbevoegdheden vervat zitten.

Brupartners herinnert eveneens aan het belang van de strijd tegen intrafamiliaal geweld, en dit ongeacht de situatie. Crisissituaties mogen geen willekeurige opvang van slachtoffers in functie van de beschikbaarheid van de gepaste diensten rechtvaardigen. Om effectieve steun te verlenen aan de slachtoffers, moet men een doorlopende opvang op lange termijn verzekeren.

* * *

²⁰ [A-2019-035-ESR](#)

²¹ Zie in dit verband het initiatiefadvies betreffende het beheer van de sanitaire noodsituatie als gevolg van de tweede golf van de COVID-19-pandemie ([A-2020-049-BRUPARTNERS](#)).